

<https://doi.org/10.31891/PT-2024-4-33>

УДК 1. 37: 377 (1.011). 3.30

Галина БЕРЕГОВА

доктор філософських наук, професор,
Херсонський національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-2418-7178>

e-mail: gberegova7@gmail.com

Сергій КОСТЮЧКОВ

доктор філософських наук, професор
Херсонський державний університет

<https://orcid.org/0000-0003-1708-643X>

e-mail: kosser.63@ukr.net

СВІТОГЛЯДНО-ФОРМУЮЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАТЬ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

У роботі розглянута роль філософських знань у формуванні особистості здобувача вищої освіти – майбутнього фахівця в галузі соціальної роботи, професійна діяльність якого в перспективі пов'язана з загальними проблемами суспільства, соціальною безпекою груп населення та конкретних осіб, які потребують допомоги.

Відзначено, що важливим чинником розвитку вищої освіти в Україні є вдосконалення методики викладання суспільно-гуманітарних дисциплін, зокрема філософії. Філософське знання у системі професійної підготовки фахівців визначено як не тільки сума знань із гуманітарних наук, а й особливий стан розуму та інтелекту, що визначає прагнення до вільної критичної думки. Акцентовано увагу на ому, що саме філософія забезпечує реалістичне сприйняття суспільного життя в його індивідуальних виявах і формує науковий світогляд, ціннісні орієнтації та життєві позиції здобувача вищої освіти – майбутнього професіонала.

Визначено основні аспекти проблеми формування світогляду майбутніх фахівців засобами філософії: (1) змістовне наповнення навчального матеріалу з філософії має узгоджуватися зі спеціалізацією студентів; (2) здобувачі вищої освіти мають бути підготовлені до сприйняття проблемного поля філософії; (3) вкладання філософії має набувати інноваційного інтерактивного характеру; (4) освітня складова курсів спеціальності «Соціальна робота» має вміщувати соціальну філософію та суміжні курси з розвитку аналітичних здібностей студентів; (5) заклади вищої освіти повинні готувати не тільки освічених, а духовних, високо моральних особистостей – моральну еліту держави.

У роботі зроблено висновок про те, що для формування особистості майбутнього фахівця в галузі соціальної роботи, майбутня професійна діяльність якого буде пов'язана з загальними проблемами суспільства, особливого значення набуває світоглядно-формуючий потенціал філософських знань, філософія формує науковий світогляд, ціннісні орієнтації та життєві позиції майбутнього професіонала, а отже, є основою гуманізації всієї системи сучасної вищої освіти.

Ключові слова: філософські знання, соціальна робота, науковий світогляд, ціннісні орієнтації, моральна еліта держави.

Halyna BEREHOVA

Kherson National Technical University

Serhiy KOSTYUCHKOV

Kherson State University

WORLD-VIEW AND FORMATIVE POTENTIAL OF PHILOSOPHICAL KNOWLEDGE IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF SOCIAL WORK

The article examines the role of philosophical knowledge in the formation of the personality of a higher education student - a future social work specialist, whose professional activity in the future is associated with the current problems of society, social security of population groups and specific individuals in need of help. It is noted that an important factor in the development of higher education in Ukraine is the improvement of the methodology of teaching social and humanitarian disciplines, in particular philosophy. Philosophical knowledge in the system of professional training of specialists is defined as not only the sum of humanitarian knowledge, but also a special state of mind and intellect, which determines the desire for free critical thinking. The emphasis is on the fact that it is philosophy that provides a realistic perception of social life in its individual manifestations and forms the scientific worldview, value orientations and life positions of a higher education student - a future professional.

The main aspects of the problem of forming the worldview of future specialists by means of philosophy are determined: (1) the content of educational material on philosophy should be consistent with the specialization of students; (2) higher education applicants must be ready to perceive the problematic field of philosophy; (3) the implementation of philosophy must acquire an innovative interactive character; (4) the educational component of courses in the specialty "Social Work" must include social philosophy and related disciplines for the development of students' analytical abilities; (5) higher educational institutions must prepare not only educated, but also spiritual, highly moral individuals - the moral elite of the state.

The paper concludes that for the formation of the personality of a future social work specialist, whose future professional activity will be associated with current problems of society, the worldview-forming potential of philosophical knowledge is of particular importance, philosophy forms the scientific worldview, value orientations and life positions of the future professional, and therefore is the basis for the humanization of the entire system of modern higher education.

***Keywords:** philosophical knowledge, social work, scientific worldview, value orientations, moral elite of the state.*

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Реалістичний підхід до розвитку освіти, як інституту міжпоколінної трансмісії накопичених цивілізацією знань, дозволяє стверджувати, що в світовій системі освіти мають відбуватися (і вже відбуваються) кардинальні зміни, глибина та обсяг яких зумовлені процесами побудови сучасних освітніх концепцій, як дієвих моделей, адекватних тенденціям розвитку інформаційного суспільства, що глобалізується.

Переорієнтація сучасної вищої освіти на формування філософського (критичного) мислення свідчить про перехід від класичної до постнекласичної парадигми освіти, яка концентрує увагу на культивуванні мудрості та її застосуванні на практиці в житті. У сучасному цифровому суспільстві достатньо інформації, але людству не вистачає мудрості, як її використовувати максимально продуктивно.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є світоглядно-формуючий потенціал філософських знань у системі професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі соціальної роботи.

Теоретична основа та методи дослідження

Теоретичною основою дослідження постали положення, з несуттєвими варіаціями та модифікаціями, закладені в освітні концепції практично всіх розвинених країн, зокрема – у вітчизняну Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, «визначає напрями розвитку системи вищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства та економіки країни та визначає її основні характеристики, що повинні бути сформовані до 2032 року, - бачення. Для реалізації мети цієї Стратегії передбачено стратегічні та операційні цілі та завдання на найближче десятиліття з відповідними показниками (індикаторами) досягнення (виконання), механізм, очікувані результати, заходи щодо проведення моніторингу реалізації цієї Стратегії на кожному етапі та ресурсні потреби» [2].

Виклад основного матеріалу

Будь-яка сучасна освітня концепція є результатом реакції науково-педагогічної спільноти на запити, виклики та вимоги, продиктовані реаліями глобального суспільства XXI століття. Основними передумовами створення нової освітньої концепції слід вважати особливості історично сформованого соціокультурного середовища конкретного суспільства та відповідність законодавчої бази держави цілям і завданням у освітній сфері. Як слушно зауважує бразильський теоретик педагогіки П. Фрейре, у системі вищої освіти вже відбувається «...зміщення основного акценту з освоєння обсягу інформації на розвиток самостійного, критично-рефлексивного мислення у навчанні та виконання завдань, навичок роботи з інформацією» [11].

Необхідно відзначити, що важливим чинником розвитку вищої освіти в Україні є вдосконалення методики викладання суспільно-

гуманітарних дисциплін, зокрема філософії. У зв'язку з цим особливого значення набуває світоглядно-формуючий потенціал філософських знань у формуванні особистості здобувача вищої освіти – майбутнього фахівця в галузі соціальної роботи, професійна діяльність якого в перспективі пов'язана з нагальними проблемами суспільства, соціальною безпекою груп населення та конкретних осіб, які потребують допомоги.

Філософське знання має в якості своєї основи не тільки суму відомостей із гуманітарних наук, а й особливий стан розуму, специфічний умонастрій – прагнення до розвитку вільної думки, яка є неодмінною передумовою особистісної свободи. Філософія, з її абстрактно-умоглядним розумінням соціальної дійсності, забезпечує реалістичне сприйняття суспільного життя в його індивідуальних проявах. Також філософія формує науковий світогляд, ціннісні орієнтації та життєві позиції здобувача вищої освіти – майбутнього професіонала; у ширшому розумінні філософія, в поєднанні з іншими галузями гуманітарного знання, постає фундаментальною основою гуманізації всієї системи сучасної вищої освіти.

Історія розвитку цивілізації довела, що філософія є великим учителем, який дає безцінні для мислячого індивіда уроки життя. Проте нині філософія, на думку іспанської дослідниці Д. Гусман «...не пов'язується з чимось практичним та корисним у житті.... Люди стали уникати філософії, так само як людина, яка не знайшла сенсу життя, уникає залишатися наодинці із самим собою. Сьогодні в людях багато душевної порожнечі, невпевненості в собі, і ми не повинні дивуватися з того, що скрізь зустрічаємо корупцію, безлад, природні катастрофи. Бо коли людина не знаходить у собі внутрішній стрижень, вона не має можливість йти вперед» [7].

Одним із показників соціальної зрілості особистості є світогляд, як рівень філософського осмислення світу. Людина має власний, неповторний погляд на навколишній світ, проте аналізувати вона здатна лише те, з чим мала чуттєвий чи розумовий контакт. Тобто, світогляд – це передусім процес чуттєво-практичної взаємодії людини зі світом, що виявляється у формах відчуття, сприйняття та уявлення. Якщо почуття є відображенням конкретних властивостей об'єктів, а сприйняття репрезентує їх у процесі впливу на рецептори людини, то складнішою фізіологічно формою чуттєвого пізнання світу людиною є уявлення як відтворення в людській свідомості цілісного образу сприйнятого раніше предмета або явища.

Чуттєве сприйняття дійсності, органічно поєднуючись з раціональними формами мислення, сприяє, на нашу думку,

формуванню певного узагальненого погляду людини на навколишній світ, предмети, події та явища об'єктивної реальності. Тобто, світогляд – це не просто система знань, а й певні духовні освіти, він надає людині поряд зі знаннями про закони функціонування різних сфер суспільного та природного життя ще й відповідне ставлення до них, тому можна стверджувати, що «світогляд поєднує конкретні інтелектуально розумові та чуттєво-емоційні компоненти та утворює певний комплекс інтелектуальних утворень – знання, прагнення, інтуїцію, віру, надію, життєві мотиви, цілі тощо» [4, с.42].

Висловлюємо тверде переконання в тому, що «світогляд за своєю сутністю – це своєрідний показник ціннісних орієнтирів людини: на цьому підґрунті базується людське життя з індивідуально властивими виявами поведінки, принципами та способами пізнання оточуючого світу, переконаннями, прагненнями та установками. У такій смисловій площині світогляд постає показником духовної та інтелектуальної досконалості особистості, її моральності, інтелектуального рівня – того самого, який демонструє ступінь наближення людини до розуміння та усвідомлення абсолютної цінності світу, себе та інших у цьому світі. Формування світогляду особистості відбувається засобами філософського знання з неодмінним урахуванням психологічних і філософських засад, які дають змогу усвідомити сенс життя» [9, с. 94].

Існує вельми фундована наукова точка зору, згідно з якою світоглядні позиції окремо взятих індивідів, великих і малих соціальних груп, характеризуються мінливістю, обумовленою трансформацією на тому чи іншому історичному етапі розвитку суспільства подібних переконань, принципів пізнання, ідеалів, норм, ціннісних установок і ідей – зокрема й соціальних, політичних, економічних. Враховуючи імпліцитну множинність сучасності, слід підкреслити – світогляд кожної історичної епохи живе, діє та розвивається у різноманітності групових та індивідуальних реальностей.

Світогляд за своєю сутністю – своєрідний індикатор ціннісних орієнтирів людини; на цій основі базується людське життя з індивідуальними поведінковими проявами, принципами та способами пізнання навколишнього світу, переконаннями, інтенціями, настановами, орієнтирами та ідеалами. При такому підході світогляд стає мірилом духовної та інтелектуальної досконалості особистості, її внутрішнього багатства, рівня освіченості, гуманізму чи мізантропії, а отже – саме того рівня, який виявляє ступінь розуміння та усвідомлення людиною абсолютної цінності світу, себе та інших у цьому світі.

Світогляд, як рівень філософського осмислення світу, поєднує у собі як біологічні, так і соціальні компоненти людської природи, синтезуючи пізнавальні, аксіологічні, психічні складові, що зумовлюють ставлення людини до світу, регулюють, координують і коригують людську поведінку. Система поглядів людини на світ і місце її в цьому світі визначає ставлення людини до природного та соціального оточення, формує її особистісні структури. На думку Р. Арцишевського «...саме в процесі формування світогляду людина усвідомлює зміст і мету свого життя, визначає свою життєву програму, шлях, фундаментальні цінності та орієнтири» [3, с. 10].

Такий контекст зумовлює можливість твердження, відповідно до якого загострення соціальних проблем з одночасною диверсифікацією об'єктів людської діяльності, пов'язаної з науково-технічним та соціальним прогресом, зумовило потребу українського суспільства у підготовці висококласних фахівців для професійної діяльності у різних сферах суспільного життя.

Здобувач вищої освіти за спеціальністю «Соціальна робота» – це, у найближчому майбутньому, фахівець, покликаний вирішувати завдання щодо оптимізації соціальної культури українського суспільства. Відповідно – освіта за вказаною спеціальністю має здійснюватись на високому рівні викладання фундаментальних, прикладних дисциплін у поєднанні з формуванням у здобувачів вищої освіти системного мислення, культурного кругозору та активної громадянської позиції.

Саме філософія, як особливе духовне явище, у комплексі з іншими духовними феноменами – наукою, мистецтвом, релігією, покликана виробити стратегію і тактику формування світогляду високоморальної та соціально відповідальної особистості, компетентного професіонала, здатного гідно конкурувати на сучасному ринку праці.

Як було зазначено вище, удосконалення методики викладання суспільно-гуманітарних дисциплін, конкретно філософії, є важливим фактором розвитку вищої освіти в Україні. Філософія у вищих навчальних закладах сучасної України вивчається студентами всіх факультетів, спеціальностей, профілів та напрямів підготовки.

Багаторічна педагогічна практика авторів дає підстави стверджувати, що переважно філософія сприймається студентами різних спеціальностей як складний, малозрозумілий, перенасичений інформацією та практично непотрібний навчальний предмет. Є підстави вважати, що подібне сприйняття філософії формується, свідомо чи мимоволі, викладачами закладів вищої освіти, які читають

«уніфіковані» лекції та проводять семінари для студентів різних факультетів і спеціальностей, не прагнучи при цьому підвищувати рівень пізнавального інтересу студентів.

Враховуючи те, що філософія – це пошук відповідей на вічні питання, нескінченне прагнення до горизонту пізнання, що постійно віддаляється, то, на думку сучасних дослідників, «єдино правильного», як за радянських часів, філософського вчення бути не може, тому загальнотеоретична філософія у формі такого вчення безглузда.

Цікавість філософії, на нашу думку, в тому, що вона конструює особливі форми реальності, що не піддаються раціональному осмисленню і не перевіряються на істинність. В силу об'єктивних і суб'єктивних причин загальнотеоретична філософія імпліцитно орієнтуватиметься на якусь певну інтерпретацію картини світу та людини у цьому світі. Це може бути платонізм, екзистенціалізм або якийсь інше вчення; філософія також буде суб'єктивізмом чи раціоналізмом, агностицизмом чи скептицизмом, позитивізмом чи ірраціоналізмом [6].

Як правило, у курсі філософії розглядаються основні філософські категорії, проблеми, поняття, ідеї та вчення, створені філософами в різні історичні епохи, а також питання зародження та розвитку філософії, її значення в житті людини та соціуму, зв'язок філософії з наукою, мистецтвом та релігією. У практиці викладання розрізняють два підходи до вивчення філософії: хронологічний і тематичний. Перший будується за принципом, образно кажучи «від Ромула до наших днів», а в другому – за основними темами або філософськими проблемами, в тому числі – спеціальності «Соціальна робота». Релігієзнавство, логіка, етика та естетика можуть бути окремими дисциплінами, на вибір студента, проте практика свідчить про те, що студент такого вибору не здійснює, приймаючи традиційно зміст курсу як незаперечний імператив. І це не єдина проблема методично-методологічного характеру, пов'язана з вивченням філософських дисциплін. Виділимо серед низки проблем зазначеного характеру найхарактерніші.

1. Навчальний процес має, як правило, необхідне науково-методичне забезпечення: силабуси/навчальні плани викладання філософії, типові та робочі програми, розробки лекцій та семінарів, плани індивідуальних та самостійних робіт. У той же час змістовне наповнення навчального матеріалу носить формальний характер, не враховується спеціалізація студентів – той самий курс викладається майбутнім фахівцям в галузі соціальної роботи біологам, історикам, соціологам, економістам, математикам, хореографам і журналістам.

2. Філософія викладається на першому/другому курсі (переважно), коли здобувачі вищої освіти, не підготовлені школою (особливо в умовах дистанційного навчання), практично не здатні охопити проблемне поле філософії, засвоїти її категоріальний апарат, основні поняття та усвідомити світоглядний потенціал філософії. Найчастіше філософія в інтерпретації викладача, який полегшує завдання і собі та студентам, представляється калейдоскопом історичних осіб, авторів чи послідовників тієї чи іншої філософської доктрини або школи. Такого роду схематизм («Аристотель вагався між ідеалізмом і матеріалізмом», «Френсис Бекон є родоначальником англійського матеріалізму», «Гегель є фундатором діалектичного матеріалізму», «Гуссерль – ідеаліст, основоположник феноменології» тощо) перетворює філософське знання в безсистемний (у кращому випадку – хронологічно організований) набір белетризованих відомостей, що засвоюються за принципами «потроху багато про що» або «багато чого (найчастіше – незначного) про небагато що».

3. Теорія та практика вивчення філософських дисциплін на гуманітарних, зокрема, факультетах свідчить про те, що здобувачі вищої освіти за традиційного підходу до освітнього процесу демонструють невисокий рівень філософських знань й, відповідно, знижений інтерес до соціально-політичних процесів у навколишньому світі. Майбутній фахівець в галузі соціальної роботи не тільки вивчає суспільство в усіх його проявах – він покликаний розвивати його на краще, а для цього здобувач вищої освіти повинен усвідомлювати себе як унікальну та цінну особистість, розвиваючи здібності до самореалізації індивідуального потенціалу. Світоглядно-формуючу орієнтацію філософських знань недоцільно розглядати як окреме від навчального процесу «понадзавдання», оскільки лише цілісні освітні системи, зосереджені на пошуках продуктивних освітніх технологій, здатні забезпечувати досягнення кінцевого педагогічного та соціального і політичного результату.

4. Для здобувачів вищої освіти старших курсів спеціальності «Соціальна робота», необхідним є вивчення курсу соціальної філософії, з обов'язковим розглядом таких тем, як «Світоглядна функція соціальної філософії», «Соціальна філософія та соціальна робота», «Соціальна безпека», «Хроніка розвитку соціальної філософії», «Системні властивості соціальної філософії» «Громадсько-історична практика», «Соціально-філософська антропологія», «Політична сфера суспільства», «Економічна сфера суспільства», «Духовна сфера суспільства», «Феномен культури у житті суспільства»,

«Співвідношення біологічного та соціального в людині», «Світ у XXI столітті».

5. Специфіка сучасного ринку освітніх послуг полягає, серед іншого, в тому, що вищий навчальний заклад повинен готувати насамперед вузьких спеціалістів; за такого підходу випускник ЗВО це – «людина-функція», бажаний фахівець на ринку праці, нехай навіть ремісник, але високооплачуваний, а це – один із ключових факторів успішності людини в суспільстві споживання. У подібному контексті доречним є питання – а чи буде такий фахівець різнобічно розвинутою особистістю, патріотом, відповідальним громадянином своєї країни? Вочевидь, що ні. Заклад вищої освіти повинен готувати не тільки освічених, але й мислячих, духовних, патріотично налаштованих особистостей, свого роду моральну еліту держави. Світова практика вищої освіти, наприклад, досвід Массачусетського технологічного інституту (США), доводить, що викладання філософії, соціології, історії науки є важливим компонентом підготовки різнобічно розвинутих фахівців для різних сфер наукової та художньої творчості, а також суспільного виробництва США), доводить, що викладання філософії, соціології, історії науки є важливим компонентом підготовки різнобічно розвинутих фахівців для різних сфер наукової та художньої творчості, а також суспільного виробництва.

Як бачимо, однією з філософсько-освітніх проблем у сучасній світовій соціокультурній ситуації є забезпечення новому поколінню успішної соціалізації в умовах інформаційної майбутності. Саме тому вітчизняні освітяни (науковці, педагоги, соціологи, філософи) мають говорити і «про радикальні зміни у вітчизняній системі освіти, й про переорієнтацію навчального змісту як освіти, так і педагогіки, й про розробку нових (на кожному етапі) парадигм освіти» [5, с.48-49].

Висновки з даного дослідження

і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Зародження та розвиток постіндустріального суспільства, а також пов'язане з ним проникнення в усі сфери людської діяльності інформаційних технологій, активізувало не тільки масштабні зміни в суспільному бутті, а й модифікації світогляду, світосприйняття та світорозуміння, генерування нової міжособистісної комунікаційної стратегії.

Зазначені проблеми та тенденції дозволяють зробити висновок про те, що в процесі формування особистості майбутнього фахівця в галузі соціальної роботи, професійна діяльність якого в перспективі пов'язана з нагальними проблемами суспільства, соціальних груп та

конкретних людей, особливого значення набуває світоглядно-формуючий потенціал філософських знань.

У широкому розумінні, філософське знання має в якості своєї основи не тільки комплекс певним чином упорядкованої інформації, але – і це головне, особливий стан розуму, специфічний умонастрій людини – прагнення вільного, позбавленого архаїчних догм способу думок, що веде до внутрішньої та зовнішньої свободи.

Філософія формує науковий світогляд, ціннісні орієнтації та життєві позиції майбутнього професіонала, а відтак, у поєднанні з іншими галузями гуманітарного знання філософія є основою гуманізації всієї системи сучасної вищої освіти в Україні.

Перспективами подальших досліджень можуть бути оновлені на вимогу часу підходи до освіти, як до базового механізму репродукції суспільного інтелекту, підвищення якості національного інтелектуального ресурсу, потужність якого визначає відповідність процесу та умов освіти динамічним, таким, що постійно змінюються та диверсифікуються, відповідно до інтенцій і запитів суб'єктів, задіяних в освітньому процесі.

Література

1. Cherneta, S., & Bielkina-Kovalchuk O. Підготовка фахівців із соціальної роботи до професійної діяльності з надання соціальних послуг. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2(49), 2021. 236–240. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.49.236-240>
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>
3. Арцишевський Р. Світоглядна освіта в умовах переходу до інформаційного суспільства. *Шлях освіти*. № 1. 2008. С. 6–11.
4. Берегова Г. Д. Освітньо-виховний потенціал філософських знань у системі вищої аграрної освіти в Україні: Монографія. Херсон: Айлант, 2012. 311 с.
5. Берегова, Г. Просвітницька місія філософії освіти в сучасному світі. *Філософія освіти*. 29(2), 2024. С. 48–59. DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2023-29-2-3>
6. Гусев Д. А. Світоглядна орієнтація викладача соціально-гуманітарних дисциплін в освітньому процесі. *Освітні ресурси та технології*. 2014. № 4 (7). С. 62-69.
7. Гусман Д. З. Філософія - виховання на все життя. *Новий Акрополь*. 1997. №1; URL: <http://newacropolis.org.ua/ru/node/12798>.

8. Івженко І., Голубенко Т., Дичко О. Підготовка фахівців соціальної роботи (соціальних працівників) в Україні в умовах воєнного стану. *Вісник науки та освіти*. 2023. №. 6 (12). DOI:[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6\(12\)-388-400](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6(12)-388-400)

9. Костючков С. К. Основи біофілософії: *підручник для здобувачів усіх рівнів вищої освіти закладів вищої освіти*. Херсон: вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2022. 224 с.

10. Кравченко О. О., Назар Т. С., Гедзик А. А. Підготовка майбутніх соціальних працівників до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. №. 5. DOI:[chttps://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.04.29.06](https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.04.29.06)

11. Фрейре П. Формування критичної свідомості. К.: Юніверс, 2003. 176 с.

References

1. Cherneta, S., & Bielkina-Kovalchuk O. Pidhotovka fakhivtsiv iz sotsialnoi roboty do profesinnoi diialnosti z nadannia sotsialnykh posluh. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: «Pedahohika. Sotsialna robota». 2(49), 2021. 236–240. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.49.236-240>

2. Stratehiiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

3. Artsyshevskiy R. Svitohliadna osvita v umovakh perekhodu do informatsiinoho suspilstva. *Shliakh osvity*, № 1. 2008. S. 6–11.

4. Berehova H. D. Osvitno-vykhovnyi potentsial filosofskykh znan u systemi vyshchoi ahrarnoi osvity v Ukraini: Monohrafiia. Kherson: Ailant, 2012. 311 s.

5. Berehova, H. Prosvitnytska misiia filosofii osvity v suchasnomu sviti. *Filosofiiia osvity*. 29(2), 2024. S. 48–59. DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2023-29-2-3>

6. Husiev D. A. Svitohliadna oriiantatsiia vykladacha sotsialno-humanitarnykh dystsyplin v osvitnomu protsesi. *Osvitni resursy ta tekhnolohii*. 2014. № 4 (7). S. 62-69.

7. Husman D. Z. *Filosofiiia - vykhovannia na vse zhyttia*. Novyi Akropol. 1997. №1; URL: <http://newacropolis.org.ua/ru/node/12798>.

8. Ivzhenko I., Holubenko T., Dychko O. Pidhotovka fakhivtsiv sotsialnoi roboty (sotsialnykh pratsivnykiv) v Ukraini v umovakh voiennoho stanu. *Visnyk nauky ta osvity*. 2023. №. 6 (12). DOI:[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6\(12\)-388-400](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6(12)-388-400)

9. Kostyuchkov S. K. *Osnovy biofilosofii: pidruchnyk dlia zdobuvachiv usikh rivniv vyshchoi osvity zkladiv vyshchoi osvity*. Kherson: vyd-vo FOP Vyshemirskiy V.S., 2022. 224 s.

10. Kravchenko O. O., Nazar T. S., Hedzyk A. A. Pidhotovka maibutnykh sotsialnykh pratsivnykiv do vykorystannia informatsiinno-komunikatsiinnykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti. *Pedahohichna Akademiia: naukovyi zapysky*. 2024. №. 5. DOI:[shttps://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.04.29.06](https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.04.29.06)

11. Freire P. *Formuvannia krytychnoi svidomosti*. K.: Yunivers, 2003. 176 s.